

Nicea

XULIO VALCÁRCEL

xuliolv@gmail.com

ENTRADO O SÉCULO IV ESTABLECEUSE OFICIALMENTE, LOGO DE INTENSOS DEBATES E CONTROVERSIAS, A PLENA DEIDADE DE XESÚS. O DEBATE PROSEGUIU DURANTE DÉCADAS

Na primavera verán do ano 325 celebrouse na cidade de Nicea (hoxe Izmit, no territorio da actual Turquía), un concilio que determinou a concepción e a orientación do cristianismo.

Convocado por Constantino I, o concilio era necesario porque o cristianismo aparecía dividido en múltiples correntes e diferentes liñas argumentais e teolóxicas.

O emperador –que xa dera no Edicto de Milán mostras de simpatía pola nova relixión, ao permitir aos cristiáns reunirse e practicar o culto sen temor a persecucións–, aconsellado polo bispo Osio de Córdoba, convocou a todos os bispos en Nicea, onde tiña o pazo de verán. Acudiron preto de trescentos, a maioría deles procedentes das igrexas orientais.

A cuestión máis espiñenta e debatida naquel momento, orixe de múltiples confrontacións, era a natureza humana ou divina de Xesús. Un sector, liderado por Alexandre e Atanasio, defendía que Xesús tiña dobre natureza e que en consecuencia era home sen por iso deixar de ser Deus. E engadían que tanto Deus como Xesús tiñan “natureza eterna”.

Pola contra, outra facción capitaneada por Arriano, aceptaba o carácter extraordinario de Cristo, creado por Deus antes incluso do principio dos tempos, pero matizaba que ao ter sido “creado” e por tanto non existir desde a mesma orixe, situábase un chanzo por debaixo do “Pai” –Ente superior, alio a toda comprensión– e que en sentido estrito non era Deus.

Cómpre dicir que os dous bandos tiñan un alto concepto de Xesús e que ambos recurrían á Biblia para avalar as súas teses. Arrio consideraba a Xesús constituído dunha “substancia inferior” –en clave metafísica– á do “Pai” e en consecuencia subordinado a este. Porén, a outra corrente estimaba que degradar ou rebaixar a “divinidade” de Xesús, contribuía na práctica a poñer en dúbida o seu papel como Salvador e como Señor.

Algúns historiadores sosteñen que Constantino non se limitou a observar ou presidir os debates senón que interviu activamente e que grazas a el, despois de dous meses de intensas discusións, prevaleceu a tese de que Xesús era Deus, afirmando que ambos estaban formados de idéntica “substancia” e que Xesús fora “enxendrado”, “non creado”. Opinan outros que o verdadei-

Ilustración de Xabier Garo.

ro interese de Constantino era atopar unha fonte de unidade que acabase coas disputas relixiosas políticas dos vastos territorios, con diferentes credos e culturas, que compoñían o imperio. Iso levouno a manter criterios e posturas cambiantes, cando non contrapostas. Certo que foi bautizado pouco antes de morrer pero o seu compromiso coa fe cristián non sabemos até que punto era sincero ou obedecía simplemente a meras razóns de oportunismo ou conveniencia.

En calquera caso, o simple debate sobre a divindade de Xesús demostra que á altura do século IV non era pacífica a consideración de Xesús como Deus, nin siquiera para os propios cristiáns. Despois de Nicea, a controversia proseguíu durante décadas. A victoria da liña or-

odoxa, que establecera a paridade esencial entre Deus e Xesús, viuse radicalmente cuestionada e o propio Constantino mantivo un actitude mutante, unhas veces a favor das teses arrianistas, outras a prol das resolucións do concilio. De feito, os arrianistas, dirixidos polo bispo Eusebio de Nicomedia, chegaron a ter unha influencia decisiva na corte imperial e houbo un momento, ao final do reinado de Constantino e despois cos seus sucesores –desterrados os bispos máis representativos da corrente oficial– no que semellaba que o arrianismo acabaría por impoñerse.

Non sen certa alarma, San Xerome exclamou: “A terra enteira descubriu con sorpresa que se volvera arriana”. Mais, finalmente, a tese ganadora foi a de Xesús/Deus.

libros Recomendados

EL ALAMBIQUE VARIOS AUTORES

Edita Fundación Alambique para la poesía. Guadalajara, 2012. 146 páginas. En el último número de esta revista de poesía se rinde homenaje a Chicho Sánchez Ferlosio. Isabel Escudero o Jesús Munariz, son algunos de los escritores que colaboran.

DISCANTO JOSÉ ANTONIO CONDE

Editorial Quadrvium. Girona, 2012. 49 páginas. Versos de una delicadeza casi dolorosa, como pasos sobre la arena o una brisa ligera, afloran en los poemas del último libro del escritor de Zaragoza. De hondo minimalismo, está en la colección Con-versos.

ESCRITA CONTEMPORÁNEA VARIOS AUTORES

Edita Asociación de Escritores en Lingua Galega. A Coruña, 2012. 121 páginas. “Mouros y mouras” son los protagonistas de esta interesante publicación que recoge las actas de las V Jornadas de literatura tradicional oral auspiciadas por la asociación.

DUMALA EDUARD VON KEYSERLING

Nocturna Ediciones. Madrid, 2012. 167 páginas. Tres hombres compiten por la bella Karola: un joven y altivo poeta, un religioso con dudas y un barón de oscuras intenciones. Cuando la tensión crece, uno de ellos cometerá un acto tan vil como sorprendente.